

OPINTO-OHJAAJAN VUOSIKALENTERI
OMNIAN AMMATTIOPISTOSSA MATKAILUALALLA

Eeva Veiste

Kehittämishanke
Tammikuu 2007

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Veiste, Eeva	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 24	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen _____ saakka	
Työn nimi Opinto-ohjaajan vuosikalenteri Omnian ammattiopistossa matkailualalla		
Koulutusohjelma Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-ohjaajan koulutus		
Työn ohjaaja(t) Riitta Virtanen		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kehittämishankkeeni tarkoituksena oli kehittää Omnian ammattiopiston matkailualan opinto-ohjausta. Tarkoituksena oli tehdä opinto-ohjauksen vuosikierrosta kalenteri opinto-ohjaajan työn avuksi. Työn lähtökohtana oli ohjauksen käsitteiden jäsentely, opinto-ohjausta koskevat säädökset ja ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien perusteet.</p> <p>Opinto-ohjauksen merkitys ja tarve ammatillisessa koulutuksessa ovat kasvaneet. Opiskelijan valinnanmahdollisuudet ovat lisääntyneet samalla, kun opiskelijat tarvitsevat enemmän tukea opiskeluun ja oman elämänsä hallintaan. Opinto-ohjaus on todettu tutkimuksissa koulutuksen osa-alueeksi, joka kaipaa kehittämistä kaikilla kouluasteilla, varsinkin ammatillisessa koulutuksessa.</p> <p>Ohjaustyö kuuluu kaikille oppilaitoksessa työskenteleville, mutta koordinoivastuu on kuitenkin opinto-ohjaajalla. Tehtävän moninaisuudesta johtuen ohjaustyön perusteet ja toimiva työjärjestys on oltava opinto-ohjaajan työkaluna. Opinto-ohjaajan vuosikalenteri toimii apuna opinto-ohjaajan työssä. Vuosikalenterin avulla opinto-ohjaaja pystyy suunnittelemaan ja kehittämään ohjauskäytänteitään.</p>		
Avainsanat (asiasanat) opinto-ohjaus, opinto-ohjaajan vuosikalenteri, ammatillinen koulutus		
Muut tiedot		

Author(s) Veiste, Eeva	Type of Publication Development Project Report	
	Pages 24	Language Finnish
	Confidential Until _____	
Title THE ANNUALCALENDAR FOR STUDENT COUNSELLORS IN THETRAVELLING DEPARTMENT OF OMNIA VOCATIONAL COLLEGE		
Degree Programme Jyväskylä university of applied sciences, Vocational Teacher Education College, Vocational Study Counsellor Education		
Tutor(s) Riitta Virtanen		
Assigned by		
Abstract <p>The purpose of this study was to improve student counselling and to make a written document to help the staff working with students in Omnia Vocational College. The aim of this project was to make a calendar about those works which a counsellor have to do every year. The study bases on to analyze the concept of counselling, on the rules and regulations on student counselling and on the new national guidelines for guidance in comprehensive school which require every school to prepare their own planning.</p> <p>The importance and need of student guidance have grown. The options of the student have simultaneously increased and students need more support for their studies and life control. Student guidance have been found in all research to be an area which needs developing at all educational stages, especially in vocational education.</p> <p>Guidance concerns everybody working at school. The counsellor is generally responsible for the coordination. Because of many different tasks and number of tutors the basics of student guidance and a plan for guidance must be available for everybody. The idea is that the annual calendar for counsellor can help counsellor in planning own work.</p>		
Keywords counselling, an annual calendar for counsellor, vocational education		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO.....	4
2. OHJAUKSEN KÄSITE, TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT.....	5
2.1. Ohjauksen käsite.....	5
2.2. Ohjaus ammatillisessa koulutuksessa.....	7
2.3. Opinto-ohjauksen jäsentämistapoja.....	8
3. OHJAUS ERIVAIHEISSA.....	11
3.1. Opintojen alkuvaihe.....	12
3.2. Opintojen keskivaihe.....	12
3.3. Opintojen päättövaihe.....	14
4. OMNIAN AMMATTIOPISTO	15
4.1. Matkailualan opiskelu Omnian ammattiopistossa	16
5. OPINTO-OHJAAJAN TYÖN VUOSIKIERTO	17
5.1. Ohjaus ennen opintojen alkua.....	18
5.2. Ohjaus opintojen alkaessa.....	19
5.3. Ohjaus opintojen aikana.....	20
5.4. Ohjaus opintojen päättövaiheessa.....	21
5.5. Ohjaus opintojen päättyttyä.....	22
6. POHDINTA.....	23
LÄHTEET.....	24
LIITE Opinto-ohjaajan vuosikalenteri	

1. JOHDANTO

Opinto-ohjauksen merkitys ammatillisessa koulutuksessa on suuri ja sen tarve on kasvanut jatkuvasti. Suomen koululainsäädäntöön on kirjattu opiskelijan oikeus saada opinto-ohjausta. Opinto-ohjauksen tarkoitus on tukea opiskelijaa opiskelussa. Opinto-ohjauksen tavoitteena on myös edistää opiskelijan kasvua ja kehitystä, vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta sekä kehittää opiskelutaitoja ja valmiutta uravalintaan.

Pääsin tutustumaan opinto-ohjaajan toimenkuvaan käytännössä toimiessani opetustyön ohella kolme lukuvuotta opinto-ohjaajana Espoon seudun koulutuskuntayhtymään (Omnian ammattiopisto 1.8.2006 alkaen) kuuluvassa Espoon liiketalousinstituutissa. Ennen työskentelyäni opinto-ohjaajana en ollut osannut arvioida kuinka laajaa tarve opinto-ohjaukselle koulussamme on. Samoin yllätyin opinto-ohjaajan toimenkuvan monipuolisuudesta ja työn vaativuudesta. Toisaalta myös työn palkitsevuus oli mielenkiintoista havaita. Työskentelin opinto-ohjaajana oppilaitoksemme matkailualan koulutuksessa. Oppilaitoksessamme voi suorittaa matkailualan perustutkinnon matkailun myynti- ja neuvontapalvelujen koulutusohjelmassa sekä peruskoulu- että yo-pohjaisilla linjoilla. Opiskelijat valmistuvat matkailuvirkailijoiksi. Oman opinto-ohjaajan kolmivuotisen työrupeaman tein peruskoulupohjaisten opiskelijoiden parissa.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa on tapahtunut koko maassa muutoksia viime vuosina ja samoin myös meillä. Lukuvuonna 2005- 2006 oppilaitoksessamme suunniteltiin organisaatiomuutosta ja uusi organisaatiomalli tuli voimaan 1.8.2006. Uudessa organisaatiomallissa on ainoastaan päätoimisia opinto-ohjaajia. Organisaatiomallissa on erillinen ohjausyksikkö, johon kuuluvat kaikki opinto-ohjaajat. Käytännössä opinto-ohjaajat työskentelevät hajautettuina kaikissa Omnian ammattiopiston seitsemässä toimipisteessä ja kuudella eri koulutuslalla. Tämän organisaatiomuutoksen vuoksi kaikki oppilaitoksemme opinto-ohjaajat tekivät viime keväänä 2006 valinnan siitä, että siirtyvätkö he päätoimisiksi opinto-ohjaajiksi vai opettajiksi. Päätin jatkaa päätoimisena opettajana. Vaikka en toimi tässä vaiheessa opinto-ohjaajana, koen opinnoista saatavan ohjauksellisen näkökulman hyödylliseksi myös opettajan työssä. Ohjauksen näkökulma on laajentunut viime vuosina. Ohjaus nähdään myös ammatillisessa koulutuksessa laajempänä kokonaisuutena. Ohjauksen tulee olla opetussuunnitelmaan perustuvaa toimintaa, jossa huomioidaan erilaiset oppijat ja erilaiset

elämäntilanteet. Opinto-ohjausta toteutetaan kaikissa opintojen vaiheissa ja koko oppilaitoksen henkilöstön toimesta. Ohjaustyö kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville, eikä ainoastaan opinto-ohjaajien toimenkuvaan. Tämän vuoksi näen, että opinto-ohjaajakoulutuksestani hyötyvät suoranaisesti oppilaani ja työyhteisöni.

Teen kehittämishankkeeni opinto-ohjaajan työn vuosikierrosta Omnian ammattiopiston matkailualan koulutuksessa. Opinto-ohjaajan vuosikierrolla tarkoitan opinto-ohjaajan työhön liittyviä työtehtäviä, jotka toistuvat joka lukuvuosi eri jaksojen aikana. Teen työn siksi, että toivo n tästä työstä olevan hyötyä uudelle opinto-ohjaajalle ja mahdollisesti muillekin uusille opinto-ohjaajille oppilaitoksessamme. Toisena tarkoituksena on myös jäsentää ohjausta kokoamalla kokemukseni ja ajatukseni opinto-ohjaajan työstä oppilaitoksessamme. Pyrin lopuksi tiivistämään tehtävät kalenteriksi, jossa käyn jaksottain läpi sitä, mitä opinto-ohjaajan täytyy tehdä ja muistaa.

2. OHJAUKSEN KÄSITE, TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT

2.1. Ohjauksen käsite

Ohjauksen työtehtävien määrittelyä vaikeuttaa ohjauksen moninaisuus. Ohjauksen ymmärtäminen eri aikoina eri tavoin näkyy ohjausta koskevien määritelmien lukuisuutena. Ohjausta kuvaavat nimitykset kuten ”informointi” (information giving), ”neuvojen antaminen” (advice), ”neuvonta” (guidance) ja ”ohjaus” (counselling). Usein on kuitenkin vaikea vetää rajoja eri käsitteiden ja tehtäväalueiden välille ja arvioida, missä neuvonta loppuu ja ohjaus alkaa. Erot eivät johdu pelkästään näkemuserosta ja erilaisista ohjausfilosofioista, vaan myös historiallisista muutoksista sen suhteen, miten ohjausala on ymmärretty. (Lairio & Puukari 1999,15.)

Suomalaisissa ohjauksen viimeaikaisissa määritelmissä on myös korostettu ohjattavan omaa osuutta ja ohjauksen kokonaisvaltaisuutta. Oppilaanohjauksen kehittämistyöryhmän mukaan ohjaukseen voidaan kokonaisuutena sisällyttää seuraavia elementtejä:

- 1 Ohjauksen tulee olla ohjaajan ja asiakkaan välinen molemminpuolinen luottamuksellinen suhde.

Ohjauksen tulee luoda opiskelijalle vaihtoehtoja itsearviointiin ja sen tulee sisältää eriasteisia toimenpiteitä ohjaustilanteessa.

- 2 Toiminnan kohde ei ole opiskelija, vaan se prosessi, jossa opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omia vahvuusalueitaan suhteessa oman toimintaympäristön mahdollisuuksiin.
- 3 Tavoitteena on opiskeluaikaisten ja opiskelun jälkeisten muutostilanteiden itsenäinen kohtaaminen ja hallinta.
- 4 Ohjaajat voivat käytäntöjään arvioidessaan hyödyntää ohjaustilanteita ohjaustyönsä kehittämisessä. (Lairio & Puukari 1999,17.)

Ohjausprosessi on sekä ohjaajan ja ohjattavan välistä yhteistoimintaa, jossa ohjaaja eri tavoin tuo esille välineitä, joilla ohjattava voi paremmin ratkaista ongelmatilanteitaan ja tukee häntä ottamaan vastuuta omista valinnoistaan. Ohjauksesta vastuussa oleva kunnioittaa ohjattavan loukkaamattomuuttaan ja suojelee hänen itsemääräämisoikeutta. Ohjaaja pyrkii turvaamaan ohjattavalle hänen perusoikeutensa, välittämään hänen tarvitsemansa tiedot sekä käsittelemään ohjattavaa koskevia tietoja vastuuntuntoisesti ja luottamuksellisesti. (Vuorinen 1996,16.)

Ohjauksen käytännön kannalta on mahdotonta löytää yhtä kattavaa käsitystä siitä, mitä ohjaus on kaikessa moninaisuudessaan. Oleellisiin näkökohtiin keskittyvät määritelmät voivat auttaa hahmottamaan ohjauksen perusoluvuusia. Suurempi merkitys lienee sillä, että eri määritelmät nousevat aina joidenkin tieteenalojen ja ohjausalan lähestymistapojen pohjalta. Nämä tieteenalat ja lähentymisalut antavat opinto-ohjaajalle mahdollisuuden tarkastella omaa työtään monipuolisesti ja reflektiivisen pohdinnan kautta kehittää omaa työtään. Yhteiskunnan muutosten keskellä opinto-ohjaajalle merkityksellisiä tieteenaloja ovat esimerkiksi kasvatustieteologia, kasvatustieteologia, oppimis- ja kehityspsykologia, ohjaus- ja neuvontopsykologia sekä sosiaalipolitiikka ja erityispedagogiikka. Hyödyllistä on myös tulevaisuudentutkimuksen sekä organisaatioiden ja yhteisöjen johtamisen ja kehittämisen tietämys, joka auttaa opinto-ohjaajaa hahmottamaan tulevaisuuden ja erilaisten toimintaympäristöjen asettamia ohjaushaasteita. Keskeisiä ohjauksen lähestymistapoja edustavat mm. psykodynaaminen, humanistinen, kognitiivis-behavioraalinen, eksistentiaalis-fenomenologinen, ratkaisukeskeinen, konstruktivistinen ja systeeminen näkökulma. (Lairio&Puukari 1999,18.)

Ohjauksen määritelmässä (Lairio&Puukari 2001,11) on havaittavissa joitakin yhteisiä piirteitä:

1. Ohjaus on ammatti, joka edellyttää tiettyä koulutusta
 2. Ohjaus on aktiivista toimintaa, ei pelkkää passiivista ongelmien kuuntelemista
 3. Ohjauksessa käsitellään henkilökohtaisia, sosiaalisia, ammatillisia ja koulutuksellisia kysymyksiä
 4. Ohjaajat työskentelevät yleensä ”normaalien” ihmisten parissa, joidenkin ongelmat vaativat esim. informaatiota tai lyhytkestoisia interventioita
 5. Ohjaus on teoriapohjaista ja noudattaa joitakin yleisiä periaatteita
-
6. Ohjausprosessin avulla ohjattava oppii tekemään päätöksiä ja muodostamaan uusia tapoja toimia, tuntea ja ajatella
 7. Ohjaus jakaantuu useisiin erityisalueisiin.

2.2. Ohjaus ammatillisessa koulutuksessa

Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja opinto-ohjausta. Opiskelijalle annettava opinto-ohjaus on henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opintojen ohjausta. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998, Asetus ammatillisesta koulutuksesta 811 / 1998 § 2, 4 ja 29.) Ammatillisen perustutkinnon opetussuunnitelman perusteissa (2000) on yksityiskohtaisemmin vahvistettu opinto-ohjauksen tavoitteet sekä annettu ohjeita sen järjestämiseksi oppilaitoksissa. Opinto-ohjausta koskevat säädökset sisältyvät opetussuunnitelmien valtakunnallisten perusteiden lisäksi lakiin ja asetukseen ammatillisesta koulutuksesta sekä opetusministeriön koulutuksen kehittämissuunnitelmassa Koulutus ja tutkimus 2003-2008 (KESU) asetettuihin tavoitteisiin.

.

Ammatillisen peruskoulutuksen opinto-ohjaus on jatkoa peruskoulun oppilaanohjaukselle ja sitä sisältyy kaikkiin tutkintoihin vähintään 1,5 ov. Opinto-ohjaukseen sisältyy myös tiedotusta ja markkinointia. Ammatillisessa

koulutuksessa opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija saa valmiudet toimia oppilaitosyhteisössään, suunnitella opintojaan ja sitoutua opiskeluun. Opinto-ohjauksen perustana ovat tarvelähtöisyys ja monipuolisuus. Opiskeluun mahdollisesti liittyvät vaikeudet ja henkilökohtaisen opinto-ohjelman tarve kartoitetaan heti opintojen kriittisessä alkuvaiheessa. Tavoitteena on, että henkilökohtainen ohjaus suunnataan niille, jotka sitä eniten tarvitsevat eli opiskelijoille, joilla on opiskeluvaikeuksia, poissaoloja tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia. (Omnian opinto-ohjaussuunnitelma, 2006)

Koulutusjärjestelmän nykyisissä uudistuksissa on opinto-ohjaajien työllä keskeinen merkitys. Opinto-ohjaus on huomion arvoinen tukikeino opiskelijan oppimisessa, tulevaan ammattiin kasvamisessa, opintojen valinnaisuuden raja-aitojen ylittämisessä sekä hyväksilukujen toteutumisessa. Opiskelijalle tarjotaan

mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoja koskeviin valintoihin tarvittaessa myös muiden ammatillisen koulutuksen ja muun koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksikäyttäen. Opinto-ohjauksen onnistumisen edellytyksenä on koko henkilöstön osallistuminen opiskelijan ohjaukseen, mutta päävastuu sen suunnittelusta on oppilaitosten opinto-ohjaajilla. Selkeä opiskelijan opas, informatiiviset kotisivut sekä muu jaettava materiaali ovat tärkeitä ohjauksen apuvälineitä. Opinto-ohjausta täydentää hyvin organisoitu tutoropiskelijatoiminta. (Omnian opinto-ohjauksen suunnitelma 2006)

2.3. Opinto-ohjauksen jäsentämistapoja

Keskeisiä opinto-ohjauksen jäsentämistapoja ovat jako opintoajan, opinto-ohjauksen sisällön, ohjauksen muodon tai ohjauksen työnjaon mukaan. Kehittämishankkeeni liittyy juuri ohjauksen jäsentämiseen opintoajan mukaan, johon keskityn, mutta käyn myös läpi muut jäsentämistavat lyhyesti.

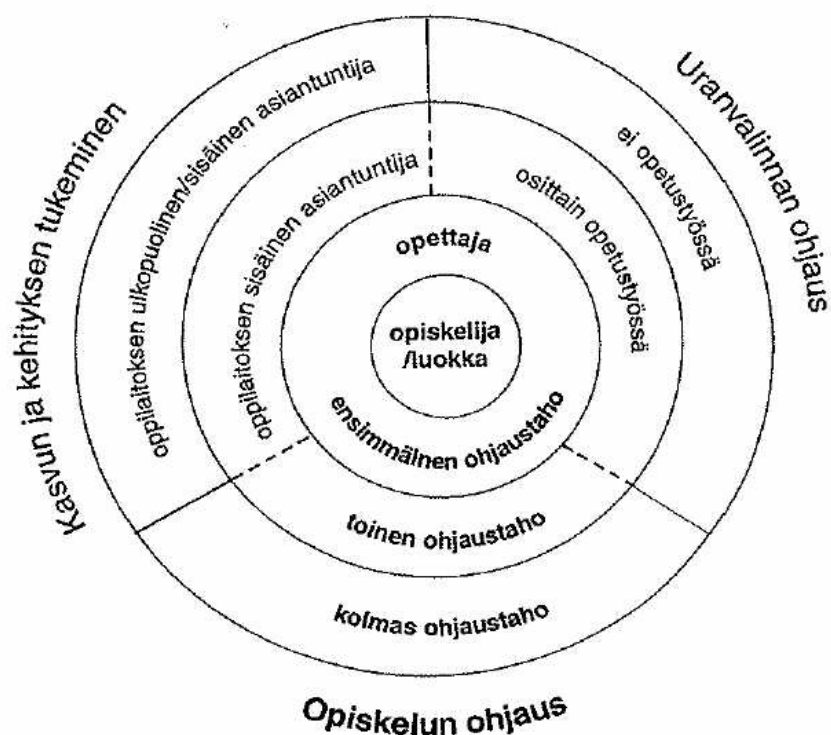
Opinto-ohjausta jäsenettäessä opintoajan mukaan korostetaan opinto-ohjauksen jatkuvuutta läpi koko opiskeluajan. Opinto-ohjaus voidaan sovittaa sen mukaan, millaisia kysymyksiä tai ongelmia opiskelijat kohtaavat opintojen eri vaiheissa. Ohjauksessa korostuu myös nivelkohtien huomioonottaminen. Opinto-ohjaus opintoajan mukaan voidaan jäsentää seuraavasti: ohjaus ennen opintojen alkua, ohjaus opintojen alussa, ohjaus opintojen edetessä, ohjaus opintojen päättyessä ja ohjaus ja seuranta opintojen jälkeen.

Jäsennettäessä opinto-ohjausta sisällön mukaan keskitytään ohjauksessa kolmeen sisältöalueeseen, jotka ovat opiskelijan kasvun ja kehityksen ohjaus eli opiskelijan tarvitsema psykososiaalinen tuki, opiskelutaitojen ja opiskelun ohjaus sekä ammatillisen suuntautumisen ohjaus.

Jäsennettäessä opinto-ohjausta työmuodon mukaan erotellaan seuraavia työmuotoja: henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus, luokkaohjaus / suuryhmäohjaus ja ohjauksen oheistoiminnot. Tämä jäsentämistapa auttaa hahmottamaan ohjauksen eri työmuotoja ja resursointia. Työmuodon mukainen jäsenitys voidaan tehdä myös opinto-ohjauksen syvyyden mukaan, jolloin jaottelu on tiedotus, neuvonta ja ohjaus

Opinto-ohjaus voidaan jäsenellä myös työnjaon mukaan. Koko henkilöstö osallistuu opiskelijoiden ohjaukseen, mutta päävastuu sen suunnittelusta on opinto-ohjaajalla. Säädöksissä edellytetään myös oppilaitoksen sisäistä asiantuntijayhteistyötä, yhteistyötä opiskelijoiden ja heidän kotiensa kanssa, eri oppilaitosten välillä sekä oppilaitosten ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa (esim. sosiaali- ja nuorisotyöntekijät, ammatinvalinnanohjaajat ja työpaikkaohjaajat). Opiskelijahuolto edellyttää yhteistyötä kunnan sosiaali- ja terveystoimen kanssa.

Lairio ja Puukari esittelevät teoksessaan van Esbroeck & Wattsin (1998) holistista opiskelijakeskeistä ohjausmallia (Kuvio1). Mallissa ohjaustahoja on kolme, jotka kukin osaltaan vastaavat opiskelijoiden ohjauksesta. Koko oppilaitoksen henkilöstö osallistuu ohjaustyöhön. Ohjauksen asiantuntijuus on porrastettu, koska opiskelijoiden ohjaustarpeet ovat eriasteisia. Mitä vaativampaa ohjausta opiskelija tarvitsee, sitä erikoistuneempaa ohjaushenkilöstöä käytetään. (Lairio&Puukari, 1999, 29-30)

KUVIO 1. Holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli (van Esbroeck&Watts 1998)

Ohjausmallille tyypillistä piirteitä ovat:

1. Kolmen ohjauksen osa-alueen; uravalinnan ohjauksen, kasvun ja kehityksen tukemisen ja opiskelun ohjauksen integrointi. Opiskelija ja sosiaalinen ryhmä muodostavat ohjaustoimintojen keskuksen.
2. Vanhempien merkitys tärkeinä yhteistyökumppaneina.
3. Opettajat ja koulun johto ovat ensimmäinen ohjauksesta huolehtiva taho, joka

lähettää erityisen tuen tarpeessa olevat opiskelijat opinto-ohjaajalle. He integroivat uravalinnanohjausta opetukseensa ja antavat osaltaan tietoa erilaisista uravalinta- ja koulutusmahdollisuuksista.

4. Opinto-ohjaajat ovat toinen ohjaustaho. He työskentelevät yhteistyössä opettajien ja neuvonta- ja ohjauspalveluiden edustajien kanssa. He ovat vastuussa yksilöllisestä uravalinnanohjauksesta, antavat asiantuntevaa ura- ja koulutusmahdollisuuksia koskevaa tietoutta, kehittävät uravalinnan ohjausta sekä kouluttavat ja motivoivat opettajia.

5. Oppilaitosten ulkopuoliset asiantuntijat työskentelevät yhteiskunnan ohjaus- ja tukipalveluorganisaatioissa. He toimivat kolmantena ohjaustahona ja heidän asiakkanaan ovat erityistä ohjausalan asiantuntijuutta vaativat opiskelijat. He voivat toimia myös oppilaitosten ohjaustoiminnan kehittämistyössä ja henkilöstön koulutustehtävissä. (Lairio&Puukari 1999, 27-30)

3. OHJAUS ERI VAIHEISSA

Ohjauksen tarve vaihtelee opintojen eri vaiheessa. Opiskelun eri vaiheita voidaan kuvata nimikkeellä opiskelupolku. Opiskelupolku voidaan jakaa viiteen osaluokkaan: aika ennen kontaktiopetuksen aloittamista, opintojen aloitusvaihe, varsinainen opiskeluprosessin vaihe, opintojen päättö- ja siirtymävaihe sekä seurantavaihe. (Vuorinen 1998.)

Lerkanen (2002) on koonnut väitöskirjaansa opiskelupolun viisi vaihetta ja polun eri vaiheiden ohjauksen keskeisiä tavoitteita. Ennen opintojen aloittamista ohjaustarpeet liittyvät siihen informaatiotarpeeseen, mitä opiskelijalla on hänen hakeutuessaan oppilaitokseen opiskelemaan. Ohjaavalla yhteydenpidolla, ennakkotehtävillä ja orientoituvilla harjoittelujaksolla on todettu olevan suotuisaa yhteyttä opintojen sujuvaan käynnistymiseen ja opintoihin sitoutumiseen. Opintojen aloitusvaiheessa ohjaustarpeet liittyvät yleensä yleiskuvan saamiseen opiskeluympäristöstä ja sen tarjoamista mahdollisuuksista. Yksi keskeinen ohjauksen sisältö on henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen. Lerkkasen (2002), Kallion, Lehtorannan, Valkosen ja Väisäsen (2000) mukaan opintojen alkuvaihe on opiskelun kannalta tärkeää. Jos opintoihin orientoituminen onnistuu hyvin, voidaan odottaa, että opiskelija on valmis ponnistelemaan jatkossa opintojen eteen ja kestää myöhemmin vastoinkäymisiä. Opintojen orientoitumisen yleisinä edellytyksinä ovat

- opiskelija ja opettajan välinen tutustuminen ja tiedonkulun varmistaminen
- luokan ryhmäytyminen
- opiskeluun liittyvien tavoitteiden selvittäminen ja jäsentäminen
- tutkinnon, kursseihin, oppiaineisiin ja tulevaan ammattiin orientoituminen
- koulun tiloihin ja organisaatioon tutustuminen. (Kallio ym. 2000.)

Opiskeluprosessin aikana ohjaustarpeet vaihtelevat yksilöllisesti huomattavasti enemmän kuin kahden edellisen vaiheen aikana. Opiskeluprosessin aikaisia yksilöllisiä ohjaustarpeita ei ole arvioitu vielä riittävästi. Ohjauksen sisällöt ovat painottuneet harjoitteluiden ja opinnäytetöiden ohjaukseen. Opintojen päättö- ja siirtymävaiheessa ohjaustarpeet yleensä liittyvät siirtymiseen työmarkkinoille tai jatko-opintoihin. Seurantavaiheen ohjaustarpeet liittyvät yleensä jatko- ja täydennyskoulutustarpeisiin. (Lerikkanen 2002)

Lehtinen ja Jokinen käsittelevät teoksessaan Tutor – itsenäistyvän oppijan ohjaaja oppimispolkumallia. Polulla tarkoitetaan yksilön elämänkaaren lyhyempää tai pidempää jaksoa, jonka hän on koulutusorganisaation kirjoissa ja siten organisaation tarjoaman opetuksen ja ohjauksen piirissä. Polun varrelta voidaan nimetä kriittisiä pisteitä, joita voidaan kutsua ohjauksen virstanpylväiksi. Nämä pisteet ovat sellaisen oppimisen ja opiskelun vaiheita, joissa ohjaamisen tavoitteita, sisältöjä ja toteutusmuotoja on syytä tarkastella huolella (Lehtinen & Jokinen 1996,54.)

Lehtinen ja Jokinen (1996,50) nimeävät oppimispolun virstanpylväiksi seuraavat: ohjaus ennen kontaktiopetuksen aloitusta, opintojen aloitusvaihe, varsinaisen opiskeluprosessin aika, opiskelun päättö- ja siirtymävaihe ja seurantavaihe.

3.1. Opintojen alkuvaihe

Ennen kontaktiopetuksen aloittamista annettavaa ohjausta voidaan tarkastella kahdesta eri näkökulmasta. Ensinnäkin ulkoisena tiedottamisena, mainostamisena ja markkinointina. Kohderyhmänä voi olla suuri yleisö, muut vastaavat oppilaitokset ja yhteistyökumppanit, päätöksentekoviranomaiset sekä potentiaalinen oppilaitokseen hakevien opiskelijoiden joukko. Yleinen markkinointi ja tiedottaminen voivat tapahtua sähköisten viestimien,

koulutusesitteiden ja oppaiden sekä lehti-ilmoittelun avulla. Lisäksi henkilökohtaiset kontaktit ja säännöllinen yhteydenpito eri oppilaitoksiin ovat tärkeitä kanavia informaation jakamisessa. Toisaalta etukäteen annettu ohjaus voi olla suunnattu niille, jotka ovat jo hakeneet tai valittu koulutukseen. Tällöin

informaatiota voidaan antaa mm. oppilaitoksen toimintaperiaatteista ja opetussuunnitelmasta. Varsinainen ohjaus tapahtuu opintojen aloitusvaiheessa. (Lehtinen & Jokinen 1996, 54-55.)

Varsinaisen opintojen aloitusvaiheen tavoitteena on, että opiskelijat muodostavat alusta alkaen henkilökohtaisen suhteen edessä olevaan opiskelukokonaisuuteen. Opintojen aloitusvaihe on opintomenetyksen kannalta tärkeää, koska onnistumisen kokemukset luovat myönteisen perustan oppimiselle ja opinnoissa menestymiselle. Tässä vaiheessa ohjauksessa ovat keskeisiä opiskelun orientointiin ja oppimisen tukemiseen liittyvät toimet niin, että opiskelija tunnistaa omat lähtökohtansa, kokemuksensa, tarpeensa ja toiveensa. Kasvuprosessin käynnistymistä edistää HOPS:n laatiminen sekä vuorovaikutus muiden opiskelijoiden kanssa. Aloitusvaiheen tavoitteina voivat olla myönteisen ilmapiirin luominen, oppilaitoksen ja toimintakulttuurin tutustuminen, orientoituminen ammatillisiin opintoihin, aktiivisen ja vastuullisen otteen luominen opintoihin ja henkilökohtaisen oppimisprosessin käynnistäminen. Opintojen aloitusvaiheessa on hyvä käydä tutor-opettajan ja opiskelijan henkilökohtainen keskustelu. Tuolloin tutor-opettaja voi syventää opiskelijantuntemustaan ja raivata samalla esteitä myöhemmiltä ohjauskeskusteluilta. Keskustelujen pohjalta hänen on mahdollista kohdentaa ohjaus oikein. (Lehtinen & Jokinen 1996,60.)

3.2. Opintojen keskivaihe

Varsinaisen opiskeluprosessin kuluessa tapahtuvassa ohjauksessa korostuvat opiskelijan ammatillisen kasvun ja persoonallisen kehityksen tukeminen.

Opiskelijaa tulee tukea itsenäiseen ongelmanratkaisuun ja päätöksentekoon opiskeluun liittyvissä ratkaisussa sekä henkilökohtaisissa valinnoissa. Vuorovaikutus ohjaajan ja opiskelijan sekä muun ryhmän kanssa muodostavat tukiverkoston, jonka avulla opiskelijalla on myös mahdollisuus saada ohjausta ja asettaa uusia haasteita oppimiselle. Keskeistä on opiskelijan subjektiivisuus omissa oppimisessa. (Lehtinen & Jokinen 1996, 78 -112.)

3.3. Opintojen päättövaihe

Ohjaus opintojen päättyessä on valmennusta pärjäämään ja siirtymään uuteen tilanteeseen. Siirtymäaskel voi olla joko uusi jatko- tai täydennyskoulutusurakka tai siirtyminen työelämään. Kaikkeen tähän opiskelija tarvitsee valmennusta. Ohjaustavoite on siis auttaa ja kannustaa opiskelijaa tekemään itsenäisesti omia päätöksiä ja valintoja, jotka pohjautuvat hänen omiin kykyihinsä, taitoihinsa, toiveisiinsa ja arvoihinsa. (Lehtinen & Jokinen, 114– 118.)

Seurantavaiheessa yhteys entisiin opiskelijoiden on tärkeää ennen kaikkea koulutusorganisaation toiminnan jatkuvan kehittämisen kannalta. Se palvelee ensi sijassa nykyisten ja tulevien opiskelijoiden parasta. Jälkiyhteyksillä on myös entisiä opiskelijoita ohjaava tehtävä. Yhteydenpito voi synnyttää halua oppia jatkuvasti uutta ja siten hakeutumisen jatko-opintoihin. (Lehtinen & Jokinen 1996,122.).

4. OMNIAN AMMATTIOPISTO

Omnian ammattiopiston yhteiset vaiheet alkoivat vuonna 1982. Osalla Omnian ammattiopistoon kuuluvista oppilaitoksista historia ulottuu kauemmaksi. Oman koulutusyksikköni Espoon liiketalousinstituutin historia ulottuu Espoon kauppaoppilaitoksen alkutaipaleelta 1960-luvulle. Kuntayhtymän nimi oli alussa vuonna 1982 Espoon keskustan ammatillisten oppilaitosten kuntainliitto.

Kuntayhtymän ensimmäisen oppilaitoksen, Espoon sairaanhoito-oppilaitoksen, toiminta aloitettiin väliaikaisissa tiloissa Matinkylässä. Seuraavana vuonna Espoon hotelli- ja ravintola-alan oppilaitos aloitti toimintansa. Vuosina 1988 – 1989 Espoon sosiaalialan oppilaitos ja Espoon koti- ja laitostalousoppilaitos aloittavat toimintansa. Vuonna 1994 Terveystieteiden ja sosiaalialan

oppilaitokset yhdistetään Espoon terveys- ja sosiaalialan oppilaitokseksi. Vuonna 1996 Hotelli- ja ravintola- sekä Koti- ja laitostalousoppilaitokset yhdistetään Espoon palvelualojen oppilaitokseksi . Vuonna 2000 Espoon

seudun koulutuskuntayhtymän toiminta laajeni käsittämään koko Espoon ja Kirkkonummen alueen suomenkielisen toisen asteen ammatillisen koulutuksen. Tällöin Espoon ammattioppilaitos, Espoon liiketalousinstituutti sekä Kirkkonummen ammattioppilaitos siirtyivät kuntayhtymään itsenäisinä oppilaitoksina. Myös Espoon oppisopimustoimisto siirtyi kuntayhtymään. Kuntayhtymä sai tällöin nimen Espoon seudun koulutuskuntayhtymä. Samana vuonna 2000 kuntayhtymän kokeiluna ollut ammattikorkeakoulutoiminta vakinaistui, jolloin ammattikorkeakoulutuksen järjestämistehtävä siirtyi Espoon-Vantaan ammattikorkeakoulu Oy:lle, joka tunnetaan nykyisin nimellä Laurea-ammattikorkeakoulu.

Vuonna 2001 oppilaitosorganisaatio muuttui ja kuntayhtymään kuului tässä vaiheessa neljä oppilaitosta ja oppisopimustoimisto. Oppilaitosten nimet olivat Espoon liiketalousinstituutti, Espoon palvelualojen oppilaitos, Espoon tekniikan ja kulttuurin oppilaitos ja Espoon terveys- ja sosiaalialan oppilaitos. Elokuussa 2005 kuntayhtymä otti käyttöönsä markkinointinimen Omnia, Espoon seudun ammattiopisto. Samalla kuntayhtymä alkoi valmistella organisaatiomuutosta, jolla vanhat oppilaitokset yhdistettäisiin yhdeksi oppilaitokseksi. Tänä vuonna myös Nuorten työpajat liittyivät kuntayhtymään.

Vuonna 2006 Omnian ammattiopiston jäsenkunnat ovat Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi. Oppilaitoksemme on siis nykyään monialainen 6000 opiskelijan oppilaitos Espoon ja Kirkkonummen alueella. Henkilöstöä on runsaat 500 ja toimipisteitä 10. Toimintaa on Espoonlahdessa, Espoon keskuksessa (kaksi toimipistettä), Leppävaarassa, Kirkkonummella, Matinkylässä ja Suomenojalla. Omniassa voi opiskella kuutta eri koulutusala ja suorittaa 30 eri ammatillista perustutkintoa (120 ov), kymmeniä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja, jatko- ja täydennyskoulutusta, oppisopimuskoulutusta sekä nuorten työpajoja. Opiskelijat ovat peruskoulun käyneitä, ylioppilaita ja aikuisia. Omnian organisaation muodostavat Omnian ammattiopisto, Omnian aikuisopisto, Omnian oppisopimuskoulutus ja Omnian nuorten työpajat.

4.1. Matkailualan opiskelu Omnian ammattiopistossa

Matkailualan perustutkinnossa (120 ov) on opiskelijalla kaksi koulutusohjelmavaihtoehtoa. Hän voi suorittaa matkailuvirkailijan tai matkailupalvelujen tuottajan tutkinnon. Omnian ammattiopistossa on tarjolla matkailuvirkailijan tutkinto peruskoulupohjaisille ja yo-pohjaisille opiskelijoille. Lisäksi meillä on ollut tarjolla kaksoistutkinto ylioppilaille. Tässä tutkinnossa

suoritetaan matkailu- ja hotellivirkailijan tutkinto. Kaksoistutkinto toteutetaan yhteistyössä Omnian hotelli- ja ravintola-alan yksikön kanssa. Omnian aikuisopistossa on tarjolla myös matkailun ohjelmapalvelujen koulutusohjelman tutkintoa. Käyn läpi selvyyden vuoksi vielä matkailualan perustutkintojen erot:

Matkailun myynti- ja neuvontapalvelujen koulutusohjelman (matkailuvirkailija) suorittaneen on osattava toimia matkailun neuvonta- ja myyntitehtävissä valtakunnallisissa, alueellisissa ja paikallisissa myynti- ja informaatio-organisaatioissa, matkailukeskuksissa, matkatoimistoissa ja liikenneyrityksissä. Hänen on osattava esitellä, myydä ja varata asiakkaille erilaisia kotimaan matkailupalvelukokonaisuuksia sekä koti- ja ulkomaisia valmismatkoja oheispalveluineen.

Matkailun ohjelmapalvelujen koulutusohjelman (matkailupalvelujen tuottajan) suorittaneen on osattava toimia joko työntekijänä, alihankkijana tai itsenäisenä yrittäjänä käytännön ohjelma- ja oheispalvelutehtävissä ohjelmapalveluyrityksissä, loma- ja matkailukeskuksissa tai majoituspalveluyrityksissä. Hänen on osattava suunnitella ja toteuttaa matkailijoiden tarpeisiin elämyksiä tuottavia ohjelmapalvelukokonaisuuksia, jotka voivat liittyä esimerkiksi luonto-, kulttuuri-, terveys- tai liikuntamatkailuun tai matkailutapahtumiin. Hänen on osattava huolehtia välineiden, varusteiden ja liikuntareittien kunnosta ja turvallisuudesta sekä ympäristön siisteydestä, järjestyksestä ja viihtyisyydestä. (OPH, Matkailualan perustutkinto, 2000).

Omnian ammattiopistossa opiskelee tällä hetkellä 140 matkailuvirkailija opiskelijaa ja matkailuvirkailija/hotellivirkailija- kaksoistutkintoa on suorittamassa noin 20 opiskelijaa. Peruskoulupohjaisia opiskelijoita on valmistunut kolme vuosikurssia ja ylioppilaita useampia ryhmiä, sillä ylioppilasryhmien koulutuksia on aloitettu syksyisin ja keväisin. Ylioppilaat suorittavat kolmivuotisen tutkinnon kahdessa vuodessa. Kaksoistutkinnon eli matkailu- ja hotellivirkailijan tutkinnon suorittaneita on koulustamme valmistunut yksi ryhmä keväällä 2006.

5. OPINTO-OHJAAJAN TYÖN VUOSIKIERTO OMNIASSA

Ohjauksen alueet on perinteisesti ryhmitelty kasvatukselliseen, opetukselliseen ja ammatinvalinnan ohjaukseen (Lerikkanen 2002). Lerikkanen kuvaa ohjauksen alueita seuraavasti:

1. Oppimisen ja opiskelun ohjaus
2. Persoonallisuuden kasvun ja kehityksen tukeminen
3. Uravalinnan ohjaus

Oppimisen ja ohjauksen tavoitteena on auttaa opiskelijaa kehittämään opiskeluun liittyviä työtapoja sekä valitsemaan kykyjään vastaavia opintoja. Persoonallisen kasvun ja kehityksen ohjauksen tavoitteena on auttaa opiskelijaa kehittymään itsenäiseksi, aktiiviseksi, sopeutumiskykyiseksi ja persoonallisuudeltaan ehjäksi yksilöksi, jolla on edellytyksiä kehittää itseään ja yhteisöään. Uravalinnan ohjauksen tavoitteena on auttaa opiskelijaa pääsemään selville taipumuksistaan, laatimaan koulutus- ja ammattiuraansa koskevia suunnitelmia ja päätöksiä sekä toteuttamaan niitä. (Lerikkanen 2002)

Opinto-ohjaajan toimenkuvia on eri oppilaitoksissa monenlaisia. Itselläni ei ollut opinto-ohjaajan työtä tehdessäni tarkasti määriteltyä toimenkuvaa. Toimin samanaikaisesti sekä opinto-ohjaajana, ryhmänohjaajana sekä työssäoppimisen ohjaajana, joten tästäkin syystä toimenkuvani rajat sekoittuivat helposti. Pohtiessani omaa opinto-ohjaajan toimenkuvaani, minulle tulee mieleen tehtävän keskeiset sisällöt, joita kävimme myös Jukka Lerkkasen luennolla läpi. Keskeistä opinto-ohjaajan toimenkuvassa on asiakaskeskeisyys. Opinto-ohjaaja luo opiskelijalle mahdollisuuksia. Ohjaus on virallisempi ja luottamuksellisempi kuin ystävyysuhde, mutta vähemmän leimaava kuin terveys- ja psykiatriset palvelut. Työhön liittyy myös kehityksellinen näkökulma ja auttamiskäytäntö, sillä opinto-ohjaaja auttaa opiskelijaa ymmärtämään ja selventämään elämäntilannettaan. Lisäksi opinto-ohjaaja auttaa opiskelijaa saavuttamaan tavoitteistaan. Tärkeä toimenkuvaan liittyvä tehtävä on myös tiedonjakaminen ja opiskelijan auttaminen löytämään omia voimavarojaan. (Jukka Lerkkasen luento).

Käyn seuraavaksi läpi opinto-ohjaajan tehtäviä Omnian ammattiopistossa ja tiivistän tehtävät liitteeseen taulukkomuotoon. Osa opinto-ohjaajan tehtävistä sijoittuu selkeästi eri jaksoille, mutta osa tehtävistä vaihtelee, joten

tehtäväluetteloni ei ole täydellinen, vaan se muuttuu ajan kuluessa. Opinto-ohjaajan työhön liittyy paljon yhteistyötä eri tahojen kanssa. Kaikkia näitä tehtäviä en pysty myöskään taulukkoon sijoittamaan, sillä osa tehtävistä tapahtuu satunnaisesti.

5.1. Ohjaus ennen opintojen alkua

Oppilaitoksellamme on tavoitteena on saavuttaa mahdolliset tulevat opiskelijat jakamalla tietoa Omnian koulutuksista ja sen tarjoamista mahdollisuuksista sekä opiskelukäytännöistä. Käytännössä tämä työ on hyvin monimuotoista. Osallistumme oppilaitosten ja eri koulutusalojen esittelyihin olemalla mukana erilaisilla messuilla, vieraillemalla oppilaitoksissa ja ottamalla vastaan tutustujia. Järjestämme myös oppilaitoksissamme Avoimet ovet vuosittain marraskuun aikana. Oman näkemykseni mukaan Avoimissa ovissa on vuosi vuodelta vierailut yhä enemmän kiinnostuneita vieraita. Avoimissa ovissa on ollut mukana myös kiinnostuneita vanhempia. Kutsumme myös peruskoulujen opinto-ohjaajia ja opettajia ammatilliseen oppilaitokseen vierailulle. Osa peruskoulujen opinto-ohjaajista onkin vierailut koulussamme Avoimissa ovissa. Tärkeä rooli tässä työssä on myös osallistuminen peruskoulujen vanhempainiltoihin. Uuden organisaatiomallin mukana on tullut myös opinto-ohjaajien erityisvastuualueet. Osa opinto-ohjaajista vastaa juuri koulutustarjontamme markkinoinnista. Kaikilla opinto-ohjaajilla on kuitenkin Espoon seudulla omat vastuukoulut, joiden

vanhempainiltoihin he osallistuvat. Näin voidaan varmistaa, että esitteiden, internet-sivustojen sekä muun materiaalin saatavuus peruskoulujen ja lukioiden opinto-ohjaajille. Myös tuutoriopiskelijat ovat aktiivisesti toiminnassa mukana opinto-ohjaajien tukena. (Omnian opinto-ohjaussuunnitelma 2006)

Omnian ammattiopistoon haetaan pääsääntöisesti yhteisvalinnan kautta. Hakuajoista tiedotetaan mm. valtakunnallisissa hakuoppaissa, lehti-ilmoituksissa ja oppilaitoksen internet-sivuilla. Mahdollisessa pääsy-/soveltuvuuskokeessa pyritään hakijalle antamaan positiivinen kuva oppilaitoksesta ja sen opiskelukulttuurista.

Tavoitteena on tehostaa peruskoulun ja Omnian opinto-ohjaajien / opettajien nivelvaiheen ohjausta ammatillisiin opintoihin siirtymisen helpottamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Yhtenäisen, vain esim. opinto-ohjaajan, terveydenhoitajan sekä kuraattorin käyttöön tulee van kyselylomakkeen käyttö ainakin ”saattaen vaihdettavien” opiskelijoiden kohdalla helpottaa opiskelijan sijoittamista oikeaan ryhmään sekä oikeiden tukitoimien valitsemista. (Omnian opinto-ohjaussuunnitelma, 2006)

5.2. Ohjaus opintojen alkaessa

Uusien opiskelijoiden perehdyttäminen ammatillisiin opintoihin ja opiskeluun, ammatillisen suuntautumisen vahvistaminen ja selkeyttäminen, henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) laatimisen tukeminen sekä alkuvaiheen keskeyttämisten ehkäiseminen ovat opintojen alkaessa toteutettavan ohjauksen tavoitteita.

Päävastuu uusien opiskelijoiden perehdyttämisestä oppilaitokseen ja opintoihin on ryhmänohjaajalla ja opinto-ohjaajalla. Siihen tarvitaan kuitenkin koko henkilöstön panostusta. Ryhmänohjaaja jakaa opiskelijan oppaan opiskelijalle heti opintojen alussa ja käy sisällön läpi opiskelijoiden kanssa.

Tuutoriopiskelijoita hyödynnetään oppilaitokseen, omaan ryhmään ja opiskeluun tutustuttamisessa. Ryhmytymistilaisuudet (esim. ryhmytymisharjoitukset ja retkipäivät) rakentavat yhteishenkeä ja samalla opiskelijat tutustuvat toisiinsa vapaamuotoisemmin kuin oppitunneilla.

Opinto-ohjaajan tai ryhmänohjaajan tunneilla esitellään opintoja. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tunneilla käsitellään ensimmäisen vuoden sekä seuraavan /seuraavien vuosien opintojen rakentumista, jaksotusta, valinnaisuuksia, työssäoppimista, näyttöjä sekä hyväksilukuja. Tunneilla pyritään myös perehdyttämään opiskelijoita uusiin opiskelutapoihin.

Oppimisvaikeuksien havaitsemiseksi haastatellaan opiskelijat henkilökohtaisesti heti opintojen alussa ja sen perusteella opiskelijat ohjataan luki- ja matematiikkatestiin sekä oppimistyylitestiin. Opiskelija laatii ryhmäohjaajan avulla henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS). (Omnian opinto-ohjaussuunnitelma, 2006)

5.3. Ohjaus opintojen aikana

Opinto-ohjaus tukee opiskelijaa opintojen etenemisessä sekä ammatillisen identiteetin, persoonallisuuden kasvun ja oman elämänhallinnan kehittymisessä. Opinto-ohjausta toteutetaan sekä ryhmä- että henkilökohtaisena ohjauksena vuosittain vaihtuvien teemojen mukaan. Ohjaus opintojen aikana onkin mielestäni vaativin ohjauksen aika, sillä opintojen alkaessa opiskelijat ovat innostuneita uudesta elämänvaiheestaan ja opettajat ovat innostuneita uusista ryhmistä. Tämä on tutustumisen aikaa ja ohjaus on suhteellisen helppoa. Mutta arki koittaa sekä ongelmia ilmenee ja onkin ohjauksen kannalta haastavaa saada opinnot sujumaan suunnitelmien mukaan.

Opintojen etenemistä seurataan käytännössä opintosuoritusotteilla, jotka ryhmänohjaaja jakaa pääsääntöisesti jokaisen jakson jälkeen. Ryhmänohjaaja keskustelee jokaisen opiskelijan kanssa ja tarvittaessa ohjaa hänet neuvottelemaan opinto-ohjaajan kanssa opintojen ajan tasalle saattamisesta. Opintojen etenemisessä painotetaan opiskelijan omaa aktiivisuutta ja vastuun kantamista tavoitteiden saavuttamiseksi.

Opiskelija päivittää henkilökohtaista opetussuunnitelmaansa (HOPS) jaksojen vaihtuessa vertaamalla asetettuja ja saavutettuja tavoitteita. Opiskelijalla on mahdollisuus saada henkilökohtaista ohjausta ryhmänohjaajalta ja opinto-ohjaajalta tiettyinä vastaanottoaikoina tai erikseen sovittuina aikoina. Koulussamme on käytössä myös päätoiminen kuraattori ja myös terveydenhoitajalla on koulullamme vastaanotto.

Opiskelijan keskeyttäessä tai erotessa pyritään laatimaan yhdessä opiskelijan kanssa suunnitelma opintojen jatkumisesta tai muista mahdollisista vaihtoehdoista. Käytännössä omalla opinto-ohjaajan urallani toteutin tämän suunnitelman teon suullisesti keskustellen.

Opinto-ohjauksella tuetaan opetussuunnitelmaan kuuluvien valinnaisten opintojen suunnittelua yhteistyössä opiskelijan kanssa. Ohjauksella kannustetaan opiskelijaa valitsemaan monipuolisia opiskelutapoja esimerkiksi verkkokursseja tai suorittamaan opintojaan itsenäisesti erillisen ohjelman mukaan esimerkiksi lukiossa, ammattikorkeakoulussa, ulkomailla tai muissa ammatillisissa perustutkinnoissa. Koulussamme on vireää kv-toimintaa ja matkailuopiskelijat suorittavatkin usein valinnaisia opintoja kansainvälisissä vaihdoissa. Kv-koordinaattorimme pitää lukukausittain infotilaisuuden ajankohtaisista vaihdoista ja käy myös informoimassa yksittäisiä ryhmiä tarvittaessa. Lisäksi opinto-ohjauksen avulla opiskelijoita kannustetaan valitsemaan sellaisia valinnaisia opintojaksoja, jotka ohjaavat heitä erilaiseen harrastustoimintaan. (Omnian opinto-ohjaussuunnitelma, 2006)

5.4. Ohjaus opintojen päättövaiheessa

Ryhmänohjaajat seuraavat opintojen kokonaisvaltaista etenemistä ja tukevat opiskelijaa, jotta opiskelija valmistuisi suunnitellussa ajassa. Henkilökohtaista ohjausta ja erilaisia ohjauksellisia tukitoimenpiteitä hyödynnetään opiskelun päättövaiheessa.

Tukiopetus ja T1 -työpajat ovat hyviä apuvälineitä opintojen loppuunsaattamiseen. Osassa oppiaineita on jatkuvasti tarjolla tukiopetusta. Näille tuki- ja neuvontatunneille voi mennä kuka tahansa opiskelija, jolla on vaikeuksia tai epätietoisuutta siitä, kuinka hän selviäisi jostain tietystä opintojaksoista. Osassa oppiaineista opiskelija saa tukiopetusta tarvittaessa. Koulussamme on ollut menestyksekkäästi käytössä T1-työpajat. Olemme huomanneet koulussamme, että usein opiskelijoilla on vaikeuksia tietyissä aineissa. Tällaisia aineita ovat esim. matematiikka, taloushallinnon aineet ja vieraat kielet. Yhdessä koulun johdon ja opettajien kanssa on kehitetty tähän tarkoitukseen T1-työpajat. Pajoja on järjestetty kahden vuoden aikana eri aineissa nyt jo yli 20. T1-työpajoissa opiskelija voi suorittaa pakollisia opintojaksoja osallistumalla kolmena peräkkäisenä iltana opetukseen ainoana tavoitteena saavuttaa T1 taso eli hyväksyttävä suoritus. Opettajat ovat laatineet pajaopetuksen sisällön

opetussuunnitelman perusteiden pohjalta siten, että opetukseen sisältyy vain se minimiosaaminen, joka T1 -tasoon vaaditaan.

Ryhmänohjaajat ja opinto-ohjaajat käyvät henkilökohtaisen keskustelun valmistuvan opiskelijan kanssa ja aikatauluttavat mahdollisten puuttuvien opintojaksojen suorittamisen yhdessä opettavan ammattiopettajan kanssa. Vaihtoehtoisten suoritustapojen merkitys korostuu.

Ura- ja rekrytointipalvelujen merkitys korostuu päättövaiheen ohjauksessa. Yhteistyö työvoimatoimiston kanssa on tärkeää. Opinto-ohjaaja tai työelämäyhteisistä vastaava ohjaaja/opettaja kutsuu työelämän edustajia ja valmistuneita oppilaitoksen opiskelijoita kertomaan työelämän vaatimuksista, haasteista ja työnhakuun liittyvästä prosessista. Koulussamme onkin pyritty aktiivisesti pitämään yhteyttä valmistuneisiin oppilaisiin ja olemmekin saaneet heitä vierailuille ja kertomaan työelämän vaatimuksista. Valmistumisvaiheessa olevat matkailuopiskelijat ovat myös osallistuneet matkailualan järjestöjen tilaisuuksiin, joissa on käyty läpi työnhakuvalmiuksia ja työelämän vaatimuksia.

Opinto-ohjaajat tiedottavat päättövaiheen opiskelijoille jatko-opiskelumahdollisuuksista. Oman oppilaitoksen opiskelijat, jotka ovat lähteneet jatko-opintoihin, ovat tärkeitä informaation ja kokemusten jakajia. Tutustumiskäynnit jatko-opiskelupaikoissa ja Omnian toimipisteissä järjestettävät infotilaisuudet antavat tärkeitä lisätietoa. AMK-infot ovat jokakeväinen tapahtuma koulussamme.

Opintojen päättövaiheessa ollaanyhteydessä opiskelijoihin, jotka eivät valmistu kolmessa vuodessa. Heidän kanssaan opinto-ohjaaja keskustelee henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta ja tekee jatkosuunnitelman opintojen loppuunsaattamiseksi. (Omnian opinto-ohjaussuunnitelma, 2006)

5.5. Ohjaus opintojen päätyttyä

Euroopan unionin koulutukseen liittyvissä strategioissa korostetaan ohjauksen merkitystä elinikäisenä prosessina ja uraohjauksena, joka jatkuu myös valmistuneiden opiskelijoiden työpaikoilla. Prosessilla ja yhteistyöllä on suuri merkitys myös jatko- ja uudelleen koulutukselle. Kun työelämäyhteydet ovat intensiiviset, saadaan tietoa koulutustarpeista laajemmin.

Myös Omnian toiminnan kehittämisen ja arvioinnin kannalta on tärkeää seurata opiskelijoiden sijoittumista työhön tai jatko-opintoihin valmistumisen jälkeen. Seurantaan voidaan käyttää tilastokeskuksen tietoja, jotka valitettavasti saadaan parin vuoden viiveellä. Tämä onkin ollut ongelmallinen kohta opinto-ohjauksessa, mutta kehittämissuunnitelmia tästä temasta on Omnian opinto-ohjaussuunnitelmassa.

Yksinkertaisin tapa saada opiskelijoilta tietoa heidän työpaikastaan tai jatko-opiskelustaan on tehdä kysely (suoraan lomakkeelle/verkkolomakkeelle) ennen valmistumista. Tietoja voidaan kerätä myös valmistuneille suunnatulla kyselyllä. Tiedoista kootaan yhteysrekisteri, jonne opiskelija päivittää tietonsa, jos opiskelupaikka tai työpaikka vaihtuu. (Omnian opinto-ohjaussuunnitelma, 2006)

6. POHDINTA

Tässä kehittämishankkeessa olen käsitellyt opinto-ohjauksen käsitteitä, problematiikkaa ja pyrkinyt jäsentämään opinto-ohjauksen tehtäviä opintoajan mukaan. Työn tekeminen on ollut aikaa vievää ja rankkaa, mutta lopulta kuitenkin opettava ja positiivinen kokemus. Vaikka tarkastelukulmani on juuri ohjauksen opintoajan mukainen jäsentely niin koen, että kirjoittaessani tätä kehittämishanketta kokonaiskuvani opinto-ohjaajan työstä on laajemminkin syventynyt. Aloitin oman opinto-ohjaajan työni neljä vuotta sitten ilman koulutusta tehtävään, joten opin paljon käytännön työtä tekemällä. Mutta opinto-ohjaajakoulutus kokonaisuudessaan ja tämän kehittämishankkeen kirjoittaminen sekä ohjauksen käsitteiden ja ohjauksen muotojen pohdinta on ollut ajatuksia selkiinnyttävä ja tarpeellinen kokemus.

Huomasin, että tehtävien asetteleminen selkeään taulukkoon on vaikeaa, sillä työ koostuu niin monesta tekijästä ja kaikkea ei voi tarkasti ennakoida. On kuitenkin hyvä, että työt ovat kirjallisessa kalenterimuodossa, sillä opinto-ohjaajan työ on ajoittain hyvin kiireistä ja erilaiset muistinauvälineet ovat tarpeellisia. Vaikkakin opinto-ohjaajan töitä voi laittaa kalenterin muotoon, niin tässä yhteydessä on hyvä myös mainita, että käytännössä opiskelijoiden ohjaaminen kolmen vuoden perustutkinnon ajalla on myös läheistä vuorovaikutusta oppilaiden kanssa ja kaikkia asioita ei voi taulukoida. Työssä on oltava tehtävälistojen lisäksi myös tunteet. Alussa on mielenkiintoista tutustua uusiin oppilaisiin ja uudet oppilaat tuntuvat vierailta. Mutta vuosien kuluessa oppilaat tulevat tutuimmiksi, sillä varsinkin opinto-ohjaajan työssä joutuu hyvinkin läheltä kohtaamaan oppilaiden erilaisia elämäntilanteita ja tukemaan heitä omalla ammattitaidollaan. Opintojen päättyessä onkin yleensä haikeaa, kun opiskelijat siirtyvät työelämään ja pois koulusta.

Liitteenä oleva opinto-ohjaajan vuosikalenteri syntyi yhteistyössä Omnian opinto-ohjaajakollegoideni kanssa, joille kuuluukin tästä kiitos. Pohjana minulla oli Omnian opinto-ohjaussuunnitelma, johon lisäsin tehtäviä omien kokemuksieni pohjalta. Vaikka kehittämishankkeeni viitekehyksessä kävin läpi opintopolkumallia, niin laadin kuitenkin selkeän taulukkomaisen vuosikalenterin. Vuosikalenteri noudattaa kuitenkin ajatusta opintopolusta.

Toivon lopuksi, että tästä työstä kokonaisuudessaan ja vuosikalenterista erikseen on hyötyä koulumme opinto-ohjaajille heidän kehittäessään omaa työtään. Tilanteet muuttuvat ja tämän työn vuosikalenteri on pohja uudelle kehittämiselle.

LÄHTEET

Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet.

Matkailualan perustutkinto 2000. Helsinki: Opetushallitus.

Asetus ammatillisesta koulutuksesta 811/1998

Asetus ammatillisesta perustutkinnosta 216/2001

Kallio, E-L., Lehtoranta, P., Valkonen, J., Väisänen, R. 2000. Opiskellen ammattiin. Prevent-projektin kokemukset ammatillisen opiskelun tukemisesta. Helsinki. Yliopistopaino.

Lairio, M., Puukari, S. 1999. Opinto-ohjaajan toimenkuva muuttuvassa yhteiskunnassa. Jyväskylä. Koulutuksen tutkimuslaitos.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998

Lehtinen E. & Jokinen T. 1996. Tutor. Itsenäistyvän oppijan ohjaaja. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto.

Lerikkanen, J. 2002. Koulutus- ja uravalinnan ongelmat. Koulutus- ja uravalinnan tavoitteen saavuttamista haittaavat ajatukset sekä niiden yhteys ammattikorkeakouluopintojen etenemiseen ja opiskelijoiden ohjaustarpeeseen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 14. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Omnian ohjaussuunnitelma.2006.

Vuorinen R., 1996. Ohjaus arvioinnin kohteena ja osana oppilaitoksen itsearviointia. Teoksessa Merimaa E., Räisänen A. ja Saresma U.: Opinto-ohjaus – Ohjauskäytännöistä arviointeihin. Helsinki. Opetushallitus.

Vuorinen R. 1998. Ohjaus avautuvissa ja verkottuvissa oppimisympäristöissä. Licensiaattityö. Jyväskylän yliopisto. Opettajainkoulutuslaitos.

1. jakso	Opinto-ohjaajan tehtävät	Yhteistyökumppanit
Ensimmäisen vuoden opiskelijat	Opiskelijan oppaaseen tutustuminen Henkilöstön esittely Tutkinnon rakenteeseen tutustuminen Ryhmäytymisharjoitukset Ryhmäytymispäivät Hyväksiluvut Erityisopiskelijoiden kartoitus Tuutoreiden rekrytointi	Ryhmänohjaajat Tuutorit Opiskelijahuoltoryhmä Erityisopettaja Kuraattori Koko henkilöstö Opotiimi
Toisen vuoden opiskelijat	Opintojen etenemisen seuranta Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa HOPS-keskustelut Oppimisvaikeuksien seuranta Tuutoreiden rekrytointi	Ryhmänohjaajat Opiskelijahuoltoryhmä Kuraattori Erityisopettaja Terveystoimittaja Työssäoppimisen ohjaaja Opotiimi Tuutorit
Kolmannen vuoden opiskelijat	Opintojen etenemisen seuranta Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa HOPS:n tarkennus	Ryhmänohjaajat Opiskelijahuoltoryhmä
Neljännän vuoden opiskelijat	Opintojen etenemisen seuranta Henkilökohtainen ohjaus ja tuki HOPS:n tarkennus	Opiskelijahuoltoryhmä
Uudet hakijat	Jälkivalinta peruutuspaikoille	Opintotoimisto

2. jakso	Toimenpiteet	Yhteistyökumppanit
Ensimmäisen vuoden opiskelijat	Kotiväenillat Opintojen seuranta Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa	Ryhmänohjaajat Koulutusjohtaja Koulutuspäälliköt

	HOPS:ien seuranta Ohjaaminen toiseen koulutukseen, jos valittu koulutus onkin väärä.	Opiskelijahuoltoryhmä Ryhmänohjaaja Kuraattori
Toisen vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa Rästäpajat	Ryhmänohjaajat
Kolmannen vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa Rästäpajat	Ryhmänohjaajat
Neljännän vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa Rästäpajat	
Uudet hakijat	Jälkivalinta peruutuspaikoille Avoimet ovet Osallistuminen messuille	Opintotoimisto Opotiimi Koko henkilöstö Yläkoulut Tuutorit

3. jakso	Toimenpiteet	Yhteistyökumppanit
Ensimmäisen vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa	Ryhmänohjaajat
Toisen vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa	Ryhmänohjaajat
Kolmannen vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa	Ryhmänohjaajat Työssäoppimisen ohjaaja
Neljännän vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa	Ryhmänohjaajat
Uudet opiskelijat	Tutustumiskäynnit	Aineen opettajat

4. jakso	Toimenpiteet	Yhteistyökumppanit
Ensimmäisen vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa	Ryhmänohjaajat

Toisen vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa	Ryhmänohjaajat
Kolmannen vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa	Ryhmänohjaajat
Neljännän vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa	Ryhmänohjaajat
Uudet opiskelijat	Tutustumiskäynnit Pääsykokeet	Aineenopettajat

5. jakso	Toimenpiteet	Yhteistyökumppanit
Ensimmäisen vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa Opintojen seuranta	Ryhmänohjaajat
Toisen vuoden opiskelijat	Henkilökohtainen ohjaus tarvittaessa Opintojen seuranta	Ryhmänohjaajat
Kolmannen vuoden opiskelijat	Opintojen seuranta ja loppuunsaattaminen Jatko-opintoihin ohjaaminen Työnhakuvalmiudet ja tukeminen Yhteistyö ammattiliittojen ja työvoimahallinnon kanssa Vierailijat AMK:sta	Ryhmänohjaajat Ammattiliitot Työvoimahallinto AMK:n opinto-ohjaajat ja opiskelijat
Neljännän vuoden opiskelijat	Opintojen loppuunsaattaminen Jatko-opintoihin ohjaaminen Työnhakuvalmiudet ja tukeminen Yhteistyö ammattiliittojen ja työvoimahallinnon kanssa	